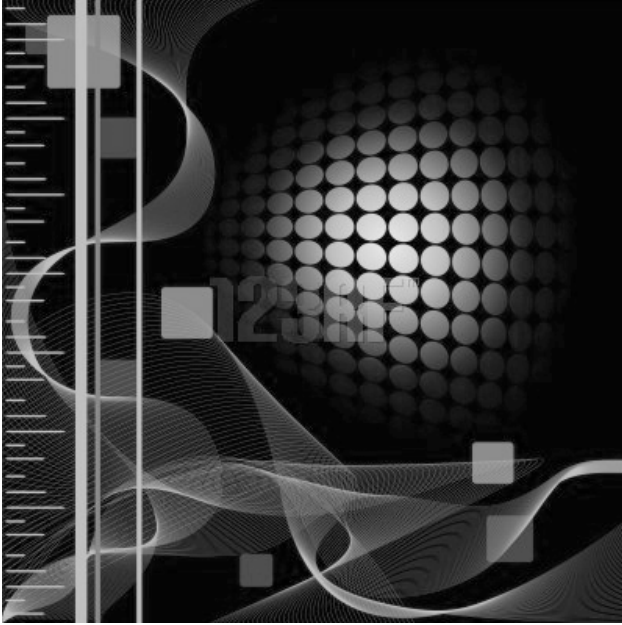

Yeni Öğretim Programlarına Göre

OKULLARDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÖĞRETMEN EL KİTABI

Durmuş Ali ÖZÇELİK

2. Baskı

 PEGEM
AKADEMI

Prof. Dr. Durmuş Ali ÖZÇELİK

**Okullarda Ölçme ve Değerlendirme
Öğretmen El Kitabı**

ISBN 978-605-4282-84-5

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2013, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.
Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.
Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları
satın almamasını diliyoruz.

1. Baskı: Şubat 2010

2. Baskı: Mart 2013

Yayın Yönetmeni: Şermin Yılmaz
Dizgi-Grafik Tasarım: Ahmet Resul Kaymakçı
Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı
Baskı: Ayrıntı Matbaası
(Ankara-0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
E-ileti: pegem@pegem.net

Sevgili Öğretmen Arkadaşlarım,

Okullarımız hizmet üreten birer kuruluşumuzdur ve bu tür kuruluşların da en başında gelmektedir.

Günümüzde, ekonominin mal veya hizmet üreten kuruluşlarına baktığımızda etkili ve verimli birer çalışma biçimi geliştirme bakımından çok büyük adımlar atmış olduklarını; aralarındaki kıyasıya yarışmanın da etkisiyle bu konuda adeta zirveden zirveye koştuklarını görmekteyiz.

Bu gelişmelerin kuşkusuz pek çok nedeni vardır. Ancak bunlara yakından baktığımızda, üretim veya hizmet alanı ne olursa olsun başarıdaki temel etkenlerden bir bölümünün, iyi bir planlama, titiz bir uygulama ve sıkı bir denetim olduğu ortaya çıkmaktadır.

Alanlarında uzman birer kuruluş olan okullarımızda sağlanmakta olan eğitim hizmetlerindeki etkililik ve verimin temel koşulları da mal ve hizmet üreten diğer kuruluşlarda olduğu gibidir: Bunlar, iyi bir planlama, titiz bir uygulama ve sıkı bir denetim olarak özetlenebilir.

Yukarıda değinilen noktaları bir örneğe bağlayarak somutlaştırmak için bina yapma işini ele alalım. Yapılacak binanın sağlam ve istenen niteliklerde olması için önce bu binanın proje planları hazırlanır. Bu proje planlarında binanın statik, mukavemet vb. özellikleri; elektrik, gaz, su, telefon, ısıtma, havalandırma gibi pek çok tesisatı en ince ayrıntılarına kadar gösterilir. Proje planları üzerinde fen işleri yetkililerince denetimler yapılır. Bütün bunlar uygun bulunduktan veya uygun hale getirildikten sonra bina yapımına izin verilir. Binanın yapımı sırasında da katların çıkılması gibi her önemli adım denetlenir, eksikler varsa bunların giderilmesi koşuluyla işin geriye kalan kısmına devam edilebilir.

Örnekte sözü edilen önlemler eğitim için de geçerlidir. Eğitimde de, yapılacak işlerin en ince ayrıntılarına kadar önceden planlanması; öğretim planlarında belirlenen süreçlerin, uygulama sırasında, büyük bir titizlikle okul veya sınıf çalışmaları şeklindeki bireysel etkinlikler veya grup etkinliklerine dönüştürülmesi ve ünite, dönem ve yılların sonunda, yapılan çalışmalar ile bunlardan elde edilen ürünler denetlenerek görülebilecek eksiklerin zamanında giderilmesi esastır. Bu koşullarla, eğitim hizmetlerindeki etkililik ve verim de beklenen düzeylere çıkarılabilir.

Bu noktada, şöyle bir soru akla gelmiş olabilir: Mal veya hizmet üretimindeki etkililik ve verimin koşullarından önemli bir bölümü gerçekten de bunlarsa eğitimdeki etkililik ve verim neden diğer alanlardaki düzeylere kadar çıkarılamamıştır? Cevap oldukça açıktır: Planlama, uygulama ve denetim çalışmalarında diğer üretim alanlardaki kadar başarılı olunamadığı için.

Yukarıdaki karşılaştırmamızı bir adım daha ileri götürebiliriz. Mal veya hizmet üretimi ile ilgili diğer alanlara baktığımızda şunu görüyoruz: Buzdolabı, çamaşır makinesi, televizyon gibi bir beyaz eşya, otomobil, seri üretimi yapılan başka bir mal, bu gibi mallarla ilgili olarak standartlaşmış bir bakım-onarım hizmeti satın alırken malı veya hizmeti satış yerindeki örneğine veya koşullara bakarak beğeniyor; malın depodan eve gönderilmesini, hizmetin sunulan şartlar çerçevesinde yerine getirilmesini istiyoruz. Üretilen ürünlerin çok büyük bir kısmının kusursuz olabilmesi ve arada çıkabilecek çok az kusurlu ürün için de aksaklığı giderme güvencesinin verilmesi bunu sağlayabiliyor. Bu kadarı da biz tüketicilere büyük bir güven ve rahatlık verebiliyor. Bunlar eğitimde de sağlanamaz mı?

Eğitim hizmetlerinin etkililik ve verimi üzerindeki kontrol da diğer alanlardaki düzeylere çıkarılabilir. Bunun koşulları da diğer alanlardakine benzer. Önce de belirtildiği gibi, bunun için iyi bir planlama, titiz bir uygulama ve sıkı bir denetim yeterlidir. Planlama gerekleri öğretim programları ve planlarının geliştirilmesiyle, uygulama gerekleri öğretim hizmetleri de denen sınıf içi öğretme-öğrenme süreçlerinin daha iyi yönetilmesiyle, denetim gerekleri de bu kitapta ele alınan şekliyle öğrencileri tanıma, ünitelerdeki öğrenmeleri izleme ve derslerde gerçekleşen öğrenme düzeylerini belirleme girişimlerinde uygun ölçme araç veya yöntemlerinden yararlanılmasıyla karşılanabilir.

Sevgili Öğretmen Arkadaşlarım,

Size, öğretmenlikteki deneyimlerimin en çilelisi olmakla birlikte kesinlikle en tatlısı da olan ilkokul öğretmeliğinden başlayıp eğitimin en üst kademelerine kadar uzanan elli dört yıllık öğretmenlik mesleğimde oluşturduğum kuram ve uygulamaya ilişkin birikimlerimden, ölçme ve değerlendirme ağırlıklı bir demet sunuyorum.

Kitaptaki anlatımın açık ve kolay anlaşılır olmasına özen gösterdim. Ama takdir edersiniz ki bilgilendirici metinler bir defada ve hızlı bir okumayla anlaşılabilir. Bu kitapta sunulan düşünceleri dikkatle, sabırla ve her düşünce üzerinde durup bunu kendi deneyimlerinizle ilişkilendirerek okursanız, kuram ve uygulamaya ilişkin olarak sunulan bilgileri beğenecek, kitabı seveceksiniz. İşte o zaman bu kitap, adında da belirtildiği gibi bir el kitabı olmaya hak kazanacak.

Sağlık, mutluluk ve başarı dilekleriyle.

Durmuş Ali ÖZÇELİK (Ankara, 2010)

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm

GİRİŞ: EĞİTİM, ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	1
Eğitim	1
Ölçme	1
Değerlendirme.....	1
EĞİTİMDE YARARLANILAN BAŞLICA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI.....	2
Öğrencileri Tanıma Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler.....	2
Ünitedeki Öğrenmeleri İzleme Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler	2
Dersteki Öğrenme Düzeyini Belirleme Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler ..	3
EĞİTİMDE ÖLÇÜLEN ÖZELLİKLER.....	3
Derslerin Hedeflerinde Kapsanan Kritik Davranış veya Kazanımlar	3
Kritik Davranış veya Kazanım Grupları	4
Değişik Gruplardaki Kritik Davranış veya Kazanımların Öğretim ve Ölçme Bakımından Farklı Yönleri.....	4

İkinci Bölüm

EĞİTİMDE ÖLÇÜLEN BAŞLICA ÖZELLİKLER VE BUNLARI ÖLÇME YAKLAŞIMLARI	5
EĞİTİMDE ÖLÇÜLMESİ GEREKEN BAŞLICA ÖZELLİKLER	5
Devimsel Beceriler.....	7
Bilişsel Yeterlikler.....	10
Duyuşsal Özellikler.....	15
EĞİTİMDE ÖLÇÜLMESİ GEREKEN ÖZELLİKLERİ ÖLÇME YAKLAŞIMLARI.....	19
Devimsel Öğrenmelerin Ölçülmesi.....	19
Bilişsel Öğrenmelerin Ölçülmesi	24
Duyuşsal Öğrenmelerin Ölçülmesi	32

Üçüncü Bölüm

EĞİTİMDE YARARLANILAN BAŞLICA ÖLÇME ARAÇ VEYA YÖNTEMLERİ	37
SÖZLÜ SINAV.....	37
Sözlü Sınavın Aksak Yönleri.....	37
Sözlü Sınavın Üstün Yönleri	39
Sözlü Sınavlarda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	40
YAZILI SINAVLAR.....	41
Uzun Cevaplı Yazılı Sınav (Kompozisyon Tipi, Klasik Tip).....	41
Uzun Cevaplı Yazılı Sınavların Üstün ve Aksak Yönleri.....	42
Uzun Cevaplı Yazılı Sınavlarda Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Noktalar	43
Kısa Cevaplı Yazılı Sınav	49
Kısa Cevaplı Yazılı Sınavların Üstün ve Aksak Yönleri.....	49
Kısa Cevaplı Yazılı Sınavlarda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar.....	50
“Objektif” Tip Sınavlar.....	57
Doğru/Yanlış Testleri.....	58
Seçmeli Testler.....	61
Eşleştirme Testleri.....	69
ALTERNATİF ÖLÇME ARAÇ VEYA YÖNTEMLERİ	70
Birkaç Önemli Nokta.....	70
Alternatif Olarak Önerilen Ölçme Araç veya Yöntemleri	75
Alternatif Olarak Önerilen Ölçme Araç veya Yöntemleri	75
En Geçerli Performans Ölçülerini Verebileceği Düşünülen Araç veya Yöntemler.....	76
Ölçme Amacı ile de Yararlanılabileceği Düşünülen Bazı Öğretme-Öğrenme Etkinlikleri	77
Öğrencinin Kendisi veya Akranları Hakkında Bilgi Vermesine Dayanan Teknikler.....	78
Eğitimde Sıkça Kullanılan Psikolojik Ölçme Araçları	79
Gözlem Sonuçlarının Kaydı ve Sayısallaştırılmasında Yararlanılabilecek Teknikler	80

Dördüncü Bölüm

HEDEF ALINAN KRİTİK DAVRANIŞLAR (KAZANIMLAR) VE BUNLARIN ÖLÇÜLMESİ.....	83
TÜRK MİLLİ EĞİTİMİNİN NİHAİ AMACINDAN DERSLERİN AMAÇLARINA	84

Türk Milli Eğitiminin Nihai Amacı.....	84
Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları.....	84
İlköğretimin Amaçları.....	84
Derslerin Amaçları	93
Hayat Bilgisi Dersinin Amaçları	93
Türkçe Dersinin Amaçları	105
Matematik Dersinin Amaçları	109
Sosyal Bilgiler Dersinin Amaçları	117
Fen ve Teknoloji Dersinin Amaçları	126
DERSLERİN AMAÇLARINDAN BU DERSLERDE GERÇEKLEŞTİRİLECEK KAZANIMLARA.....	129
DERSLERDE AMAÇLARIN GERÇEKLEŞMİŞ OLUP OLMADIĞININ BELİRLENMESİNDE KULLANILABİLECEK ÖLÇME ARAÇ VEYA YÖNTEMLERİ	130
Ölçme Araç veya Yöntemi Seçiminde Önemli Noktalar	130
Ölçme Araç veya Yöntemi Seçiminde Tercihler	131

Beşinci Bölüm

GÖZLEM ARAÇ VEYA YÖNTEMLERİYLE ELDE EDİLEN BİLGİLERİN SAYISALLAŞTIRILMASI (ÖLÇME)	135
ÖLÇME İŞLEMİ.....	135
ÖLÇEK	137
Başlangıç Noktası ve Birim	139
Ölçekte Başlangıç Noktası	141
Ölçekte Birim	142
Ölçek Tipleri	142
Eğitimde Kullanılan Ölçekler	145
ÖLÇME ARAÇLARININ BAZI TEKNİK ÖZELLİKLERİ	146
Güvenirlilik	147
Geçerlik	151
Kullanışlılık	155
PUANLARIN HESAPLANMASI	155
Gözlem Kayıtlarının Sayısallaştırılması (Ölçme Modeli)	156
Test ve Bölüm Puanlarının Elde Edilmesi	157

Altıncı Bölüm

TEST GELİŞTİRME	159
TEST HAZIRLAMA VE GELİŞTİRME.....	159
Test Planı	160
Testin Amacı.....	160
Testin Kapsamı	161
Test Madde veya Durumları	165
Test Madde veya Durumlarının Sayısı	166
Testin Düzeni.....	167
Uygulama Koşulları.....	167
Puanlama Esasları.....	167
Test Sonuçlarından Yararlanma	168
Testin Hazırlanması	168
Testin Denenmesi.....	172
TEST VE MADDE PUANLARI ANALİZİ.....	173
Test Puanları Analizi.....	174
Madde Puanları Analizi	176
Madde Güçlüğü.....	179
Ayırt Edicilik.....	180
Çeldiricilerin İşlerliği.....	182
TEST GELİŞTİRME.....	183
GELİŞTİRİLEN TESTİN TEKNİK ÖZELLİKLERİ	187

Yedinci Bölüm

ÖLÇME SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	191
Değerlendirmede Ölçüt.....	193
Değerlendirme Yaklaşımları	194
ÖĞRENMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	197
Tanıma ve Yerleştirme	197
Öğrenmeleri İzleme	198
Öğrenme Düzeyini Belirleme.....	201
ÖĞRENMELERİ DEĞERLENDİRME İLE İLGİLİ BİR UYGULAMA: NOT VERME	205

Sekizinci Bölüm

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SONUÇLARINDAN YARARLANMA YOLLARI	217
ÖĞRENCİLERİ TANIMA VE YERLEŞTİRME.....	217
Öğrencileri Tanıma.....	217
Eğitimle İlgili Özgeçmiş.....	218
Kişisel ve Toplumsal Özellikler	220
Öğrencileri Uygun Ortamlara Yerleştirme	221
ÖĞRENMELERİ İZLEME.....	223
Öğrenme Eksikleri ve Güçlükler	223
Öğrenme Eksiği.....	225
Öğrenme Güçlüğü.....	225
İzleme Testi	226
Öğrenmelerin İzlenmesi.....	227
Öğrenme Eksiklerinin Belirlenmesi	227
Muhtemel Güçlüklerin Belirlenmesi	228
Tamamlayıcı Öğrenmeler	229
ÖĞRENME DÜZEYİNİ BELİRLEME.....	231
Öğrenme Düzeyi (Erişi)	231
Hedeflerin Gerçekleşme Derecesi.....	232
Ünitelerin Öğrenilme Derecesi	232
Öğrenme Düzeyi (Erişi) Testi.....	233
Öğrenme Düzeyinin Belirlenmesi	234
Hedeflerin Gerçekleşme Derecesi.....	235
Ünitelerin Öğrenilme Derecesi	236
Öğrencilerin Öğrenme Düzeyleri.....	237
KAYNAKLAR.....	239
Türkçe Kaynaklar	239
İngilizce Kaynaklar	240

Ekler

EK -1: Bilişsel Alandaki Eğitim Hedeflerinin Aşamalı Sınıflaması	241
Ek -2: Ölçme ve Değerlendirme ile İlgili Bazı İstatistikler.....	249
EK- 3: Üst ve Alt Gruplardaki Doğru Cevap Yüzdelerine Göre İki Dizili Korelasyonlar (Madde-Test Korelasyonları).....	264
EK- 4: Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği	272
EK- 5: Bilgi Edinme Yolları ile İlgili Becerilerin Ölçülmesi (Fen ve Teknoloji).....	283
Bilgi Edinme Yolları ile İlgili Becerilerin Ölçülmesi (Sosyal Bilgiler).....	284
EK- 6: Tutum Ölçeği Örnekleri, Öğrenci, Öğretmen, Veli Görüşleri.....	287
EK- 7: Grup Çalışmalarını Değerlendirme Formu.....	296
EK- 8: Anasınıfı İçin Gözlem ve Değerlendirme Formları.....	299
EK- 9: Ölçme Sonuçlarının Değerlendirmeye Hazırlanması ve Not Verme	307

Birinci Bölüm

GİRİŞ: EĞİTİM, ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde önce eğitim, ölçme ve değerlendirme kavramları ele alınmakta, sonra eğitimde yararlanılan başlıca ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarından söz edilmekte, daha sonra da eğitimde ölçülen özelliklere değinilmektedir.

Eğitim

Eğitim, bireyin davranışlarında planlı ve sistemli bir biçimde, nispeten kalıcı değişmeler meydana getirme sürecidir. Bu sürece eğitim dendiği gibi bu sürecin ürününe de eğitim denir; yani eğitim terimi, duruma göre hem bu süreci hem de onun ürününü ifade edecek şekilde kullanılır (Ertürk, 1972; s: 9-13). Öğretim ise bu süreçte yararlanılan, öğrenciye göre dış kaynaklı etkileri içerir.

Okullardaki uygulamalarda yukarıdaki gibi bir süreçten yararlanmaya çalışılır. Diğer bir deyişle, derslerin öğretim programlarında verilen kritik davranış veya kazanımların böyle bir süreç içerisinde öğrencilere kazandırılması için çaba harcanır.

Ölçme

Bir varlık, olay veya durumun belli bir özelliğe sahip olma derecesinin ortaya konması işlemine ölçme denir (Turgut, 1977, s: 8-12; Özçelik, 1981, s:10-12). Bir öğrencinin bir dersin öğretim (müfredat) programında hedef alınan kritik davranış veya kazanımları kazanmış olma derecesinin belirlenmesi buna bir örnek olabilir. Buradan anlaşılacağı gibi ölçme herhangi bir durumda var olanı gözleyip sonucu olanaklar ölçüsünde sayısal bir biçimde ifade etme işlemidir. Ölçme, bazılarının sandığı gibi bir durumda var olanın ne anlama geldiğine karar verme işlemi yani değerlendirme değildir. Bir varlık, olay veya durumda belli bir özelliğin ne derecede, örneğin bir ölçeğin kaç birimine denk bir büyüklükte olduğu belirlenince ölçme işlemi bitirilmiş olur. Ölçme işleminin ayrıntıları bu kitap boyunca ele alınarak incelenecektir.

Değerlendirme

Ölçme sonucunda bir özelliğe belli bir derecede sahip olduğu saptanan bir varlık, olay veya durumun bu özelliği açısından, belli bir gruba girip girmeyeceğini, belli bir amaca elverişli sayılıp sayılmayacağını belirleme işlemine değerlendirme denir. Buradan anlaşılacağı gibi, değerlendirme yapabilmek için daha önceden ölçme yapılmış olması gerekir. Değerlendirme, ölçme sonucu üzerinde yapılan bir işlemdir. Değerlendirme bir varlık, olay veya durumun ölçülen özelliğinin belli

bir koşulu karşılayıp karşılamadığının belirlenmesiyle sonuçlanan bir karar verme işlemidir (Turgut, 1977, s: 220-233; Özçelik, 1981, s: 160-162). Değerlendirme işleminin ayrıntıları bu kitap boyunca ele alınarak incelenecektir.

EĞİTİMDE YARARLANILAN BAŞLICA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMLARI

Eğitimde yararlanılan başlıca ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar, öğrencileri tanıma, üniteye öğrenmeleri izleme ve dersteki öğrenme düzeyini belirleme amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirme girişimleridir. Bu yaklaşımlar aşağıda aynı sıra ile ele alınmaktadır.

Öğrencileri Tanıma Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler

Öğrencileri tanıma amaçlı ölçme ve değerlendirmeler genellikle dersler başlamadan veya derslerin başında yapılır. Bu ölçme ve değerlendirmelerde amaç öğrencilerin, bu derste başarılı olmak için gerekli beceriler niteliğindeki ön koşullara sahip olup olmadıklarının belirlenmesidir. Bu tür ölçme ve değerlendirmelerde, rehberlik için veya başka amaçlarla öğrencilerin tanınmalarına yönelik girişimlerden farklı bir yol izlenir ve öğrencilerin psikolojik özelliklerinden çok eğitimsel özellikleri üzerinde durulur (Bakınız: Özçelik, 1987, s:231-236).

Üniteye Öğrenmeleri İzleme Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler

Üniteye öğrenmeleri izleme amaçlı ölçme ve değerlendirmeler, dersin yarı bağımsız bölümleri olan her bir ünitesinin sonunda yapılır. Bu ölçme ve değerlendirmelerde öğrencilerden her birinin söz konusu üniteye öğrenmesi beklenen kritik davranış veya kazanımlardan hangilerini öğrenmiş, hangilerini öğrenmemiş olduğu ayrı ayrı belirlenir. Bu belirlemenin amacı, eksiklerin sonraki üniteye geçmeden ortadan kaldırılmasıdır. Üniteye öğrenme eksikleri zamanında tamamlanmazsa bunlar, sonraki ünitelerde onlardan yararlanılarak gerçekleştirilecek öğrenmeleri güçleştirir. Üniteye öğrenme eksiklerinin belirlenmesi konusunda iki nokta önemlidir. Bunlardan biri, her öğrencinin söz konusu üniteye öğrenme eksiklerinin ayrı ayrı belirlenmesi; ikincisi de bu eksiklerin sonraki üniteye geçmeden önce giderilmesidir. Bu gereklerden ilki, sınıftaki öğrencilerin öğrenme eksiklerinin birbiriyle aynı olmayabileceği, ikincisi de giderilmeyen eksiklerin sonraki üniteye gerçekleşecek öğrenmeleri güçleştireceği gerçeğine dayanmaktadır (Özçelik 1987, s: 237-243).

Dersteki Öğrenme Düzeyini Belirleme Amaçlı Ölçme ve Değerlendirmeler

Dersteki öğrenme düzeyini belirleme amacını güden ölçme ve değerlendirmeler, bir dersin belli dönemlerinin veya tümünün sonunda yapılır. Bu ölçme ve değerlendirmeler, o dönem içinde öğrenilmesi öngörülen kritik davranış veya kazanımları öğrencilerin ne derecede öğrenebilmiş olduklarının ortaya konması için yapılır. Dersin en azından birkaç ünitelik bölümleri sonunda yapılması beklenen bu tür ölçme ve değerlendirmeler öğrenme eksiklerinin belirlenerek giderilmesine uygun değildir. Bir dönemin sonuna kadar beklendiğinde öğrenme eksikleri yığılmış olabilir. Ayrıca, böyle bir dönemin sonundaki sınavda, dönem içinde öğrenilmesi beklenen kritik davranış veya kazanımların tümünün yoklanması da çok zordur. Bu nedenlerle, dersin belli dönemlerinin sonunda öğrenme düzeyleri ölçülür ve bu ölçüler öğrencilerin başarılarının nasıl bir notla değerlendirilebileceğini belirlemede kullanılabilir (Özçelik, 1987, s: 245 -261).

EĞİTİMDE ÖLÇÜLEN ÖZELLİKLER

Aşağıda önce, eğitimdeki ölçme ve değerlendirme girişimlerinde üzerinde önemle durulan özellikler ele alınmaktadır. Bunlar, duruma göre derslerin öğretim (müfredat) programlarında amaç olarak belirlenen özellikler olabileceği gibi, bunlardan daha özel yani bu özellikleri oluşturan öğeler veya onları tanımlayan kritik davranışlar (kazanımlar) şeklinde de olabilir. Durum ne olursa olsun, bunların nelerden oluştuğunun bilinmesi gerekir.

Derslerin Hedeflerinde Kapsanan Kritik Davranış veya Kazanımlar

Ölçme ve değerlendirmede amaç ne olursa olsun bu işlemlerde, dersin hedeflerini oluşturan kritik davranış veya kazanımlar üzerinde durulur. Öğrencileri tanıma testlerinde bu kritik davranış veya kazanımların öğrenilmesi için ön şart niteliğinde olan önceki öğrenmelerden başlıcaları yoklanır. Ünitelerdeki öğrenmeleri izleme, öğrenme eksiklerini belirleme testlerinde bunlardan söz konusu ünite içinde öğrenilmesi öngörülenlerin tümü yoklanır. Dersin belli dönemlerindeki öğrenme düzeyini belirleme testlerinde de dersin hedef aldığı öğrenmelerden o dönem içinde gerçekleşmiş olması beklenenlerin uygun bir örnekleminin yoklanmasına çalışılır.

Okuldaki derslerin her birinde öğrencilere hangi kritik davranış veya kazanımların öğretilmesinin öngörüldüğü ve bunların dersin hangi ünitelerinde öğretileceği bu derslerin öğretim (müfredat) programlarında verilmiştir. Bunların bir listesi oradan elde edilebilir.